

ĐẠI HỌC THÁI NGUYÊN
TRƯỜNG ĐẠI HỌC SƯ PHẠM

NGUYỄN THỊ THIÊN SINH

ĐẶC ĐIỂM THƠ HOÀNG VIỆT HẰNG

**LUẬN VĂN THẠC SĨ NGÔN NGỮ, VĂN HỌC
VÀ VĂN HÓA VIỆT NAM**

THÁI NGUYÊN - 2018

**ĐẠI HỌC THÁI NGUYÊN
TRƯỜNG ĐẠI HỌC SƯ PHẠM**

NGUYỄN THỊ THIÊN SINH

ĐẶC ĐIỂM THƠ HOÀNG VIỆT HẰNG

Ngành: Văn học Việt Nam

Mã số: 8.22.01.21

**LUẬN VĂN THẠC SĨ NGÔN NGỮ, VĂN HỌC
VÀ VĂN HÓA VIỆT NAM**

Người hướng dẫn khoa học: PGS.TS NGUYỄN BÍCH THU

THÁI NGUYÊN - 2018

LỜI CAM ĐOAN

Tôi xin cam đoan đây là công trình nghiên cứu của cá nhân tôi dưới sự hướng dẫn khoa học của PGS.TS Nguyễn Bích Thu. Các nội dung nghiên cứu, kết quả trong luận văn này là trung thực và chưa từng được công bố dưới bất kỳ hình thức nào.

Tôi xin chịu hoàn toàn trách nhiệm về nghiên cứu của mình.

Tác giả luận văn

Nguyễn Thị Thiên Sinh

LỜI CẢM ƠN

Trong suốt quá trình học tập và thực hiện luận văn tốt nghiệp cuối khóa, em đã nhận được sự quan tâm, giúp đỡ tận tình của các thầy giáo, cô giáo khoa Ngữ văn, khoa Sau Đại học, Ban giám hiệu trường Đại học Sư phạm Thái Nguyên. Đặc biệt, với tất cả tấm lòng kính trọng và biết ơn sâu sắc, em xin chân thành cảm ơn PGS. TS Nguyễn Bích Thu - Người đã hết lòng tận tình hướng dẫn, giúp đỡ em trong quá trình học tập, nghiên cứu và hoàn thành luận văn này. Em cũng xin gửi lời biết ơn sâu sắc đến nhà thơ Hoàng Việt Hằng - người đã cung cấp thông tin về các sáng tác và nhiệt tình giúp đỡ em trong quá trình tìm hiểu đề tài.

Em cũng xin gửi lời cảm ơn tới những người thân yêu đã luôn bên em, động viên, khích lệ em trong những ngày học tập ở trường.

Em xin chân thành cảm ơn!

Thái Nguyên, ngày 28 tháng 6 năm 2018

Tác giả luận văn

Nguyễn Thị Thiên Sinh

MỤC LỤC

LỜI CAM ĐOAN	i
LỜI CẢM ƠN	ii
MỤC LỤC	iii
MỞ ĐẦU	1
1. Lý do chọn đề tài	1
2. Lịch sử vấn đề	2
3. Đối tượng và phạm vi nghiên cứu	5
4. Phương pháp nghiên cứu	6
5. Mục đích và nhiệm vụ nghiên cứu	6
6. Đóng góp của luận văn	6
7. Cấu trúc luận văn	7
Chương 1. SÁNG TÁC CỦA HOÀNG VIỆT HẰNG TRONG DÒNG CHẢY CỦA THƠ NỮ THỜI KỲ ĐỔI MỚI	8
1.1. Khái lược về thơ nữ Việt Nam đương đại	8
1.2. Hành trình sáng tác của Hoàng Việt Hằng	11
1.2.1. Vài nét về tác giả.....	11
1.2.2. Thơ Hoàng Việt Hằng.....	14
Tiểu kết Chương 1	21
Chương 2. CẢM HỨNG CHỦ ĐẠO VÀ CÁI TÔI TRỮ TÌNH TRONG THƠ HOÀNG VIỆT HẰNG	22
2.1. Cảm hứng chủ đạo trong thơ Hoàng Việt Hằng	22
2.1.1. Giới thuyết khái niệm cảm hứng chủ đạo	22
2.1.2. Cảm hứng về những chuyến đi	23
2.1.3. Cảm hứng trở về với chính mình	31
2.2. Cái tôi trữ tình trong thơ Hoàng Việt Hằng	38
2.2.1. Giới thuyết khái niệm về cái tôi trữ tình.....	38
2.2.2. Cái tôi thân phận	40
2.2.3. Cái tôi chia sẻ, đồng cảm với đồng loại	44
2.2.4. Cái tôi hoà nhập với thiên nhiên	48
Tiểu kết chương 2	52

Chương 3. NGHỆ THUẬT THỂ HIỆN TRONG THƠ HOÀNG VIỆT HẰNG	53
3.1. Cấu tứ trữ tình	53
3.1.1. Giới thuyết về khái niệm cấu tứ.....	53
3.1.2. Cấu tứ tương phản trong thơ Hoàng Việt Hằng.....	54
3.1.3. Cấu tứ đề lửng trong thơ Hoàng Việt Hằng.....	58
3.2. Thể thơ	62
3.2.1. Giới thuyết khái niệm về thể thơ	62
3.2.2. Thể thơ lục bát	63
3.2.3. Thể thơ tự do.....	66
3.2.4. Thể thơ 5 chữ	71
3.3. Giọng điệu trữ tình.....	73
3.3.1. Giới thuyết khái niệm về giọng điệu.....	73
3.3.2. Giọng điệu suy tư, trầm trở, nhiều dự cảm	74
3.3.3. Giọng điệu giàu thương cảm, đậm chất nữ tính.....	78
Tiểu kết Chương 3	82
PHẦN KẾT LUẬN	83
TÀI LIỆU THAM KHẢO	85

MỞ ĐẦU

1. Lý do chọn đề tài

Trong lịch sử thơ ca Việt Nam, có lẽ chưa bao giờ phụ nữ lại làm thơ nhiều và sôi động như những năm từ sau đổi mới đến nay. Tiếp nối thế hệ thơ trưởng thành trong giai đoạn chống Mỹ như Phan Thị Thanh Nhân, Xuân Quỳnh, Ý Nhi, Thuý Bắc, Lê Thị Mây, Lâm Thị Mỹ Dạ là một đội ngũ sung sức: Lê Thị Kim, Đoàn Thị Lam Luyến, Nguyễn Thị Hồng, Đỗ Bạch Mai, Phi Tuyết Ba, Bùi Kim Anh, Nguyễn Thị Thuý Quỳnh, Đoàn Ngọc Thu, Hoàng Việt Hằng, Tuyết Nga,... Trong số đó, Hoàng Việt Hằng là một trong những cây bút nữ liên tục ra sách, ngày càng trở nên quen thuộc với độc giả và công chúng.

Hoàng Việt Hằng có mặt trong làng thơ Việt từ những năm chín mươi của thế kỉ trước với hai tập thơ: *Những dấu lặng* (1990), *Tự tay nhóm lửa* (1996). Nhưng phải đến đầu thế kỷ XXI này, tên tuổi của Hoàng Việt Hằng mới thực sự được đông đảo bạn đọc biết đến. Được vinh danh bởi hàng loạt giải thưởng như: giải thưởng của Liên hiệp các Hội văn học nghệ thuật Việt Nam cho tập thơ *Tự tay nhóm lửa* (2005); giải thưởng của Hội Nhà văn Hà Nội cho tập thơ *Vết trắng và cánh cửa* (2008). Giải thưởng của Hội Nhà văn Việt Nam và Tổng liên đoàn lao động Việt Nam tổ chức năm 2010- 2014 cho tập thơ *Xóa đi và không xóa*; giải thưởng của Hội Văn học nghệ thuật thủ đô năm 2016 cho tập thơ *Trắng vàng ngời vớt trắng vàng*, là sự ghi nhận những giá trị cũng như những đóng góp của nhà thơ với đời sống văn học Việt Nam. Ngoài ra, nhà thơ còn vinh dự được nhận nhiều giải thưởng báo chí, và các giải thưởng khác như: Giải thưởng của Hội nhà văn Hà Nội năm 1980-1981 cho tập truyện ngắn *Những lời chưa nói hết*; tặng thưởng của Hội nhà văn Việt Nam năm 2010 cho tiểu thuyết *Một bàn tay thì đầy*.

Coi nghề văn là lẽ sống, đến nay Hoàng Việt Hằng đã là tác giả của 7 tập thơ và 11 tập văn xuôi. Có thể nói, với số lượng tác phẩm đáng kể, cùng những giải thưởng văn học được nhận, Hoàng Việt Hằng là một cây bút khá tiêu biểu trong dòng văn học nữ Việt Nam đương đại, đã dành trọn cuộc đời cho văn chương, coi nghề viết là hơi thở của đời mình. Chúng tôi thiết nghĩ sẽ thật thiếu sót nếu không có những công trình tìm hiểu và nghiên cứu về sáng tác của Hoàng Việt Hằng nói chung và thơ nói riêng một cách hệ

thống và đầy đủ. Vì vậy, chúng tôi đã chọn thơ Hoàng Việt Hằng làm đối tượng nghiên cứu, với đề tài *Đặc điểm thơ Hoàng Việt Hằng*.

2. Lịch sử vấn đề

Hoàng Việt Hằng là một trong số những người viết khi có tác phẩm mới ra đời đều được bạn đọc và giới phê bình đón nhận. Đọc thơ Hoàng Việt Hằng, độc giả cảm nhận được tâm lòng đôn hậu, giàu tình yêu thương con người. Chị bộc bạch: *Tôi chỉ nhìn thấy những góc khuất, giống như nhìn một nửa chiếc lá nghiêng xuống đất, tôi hơn... Tôi hay chớp được những nỗi bất hạnh trùng xuống của đàn bà, đàn bà dễ hiểu nhau hơn. Tôi chọn một góc khuất của chiếc lá ấy để viết. Những thua thiệt, những mưu cầu hạnh phúc giản đơn mà không được giản đơn, và tôi nghĩ văn chương phải nói ra điều gì đó giúp họ* (Phỏng vấn Hoàng Việt Hằng - Duy Văn). Và không phải ngẫu nhiên, Lê Thiếu Nhơn cảm nhận: *Hoàng Việt Hằng đã ném trái nhiều lao đao để những sóng gió bất trắc lặn vào trang giấy trắng thành những câu thơ vỗ về kiếp người nổi nênh* [50].

Nhà thơ là một cây bút có sức sáng tạo mạnh mẽ, có thể viết cả thơ và văn xuôi (truyện ngắn và tản văn). Ở lĩnh vực nào, tác giả cũng gặt hái được thành công nhất định. Để có những rung động sâu xa với những kiếp người nghèo khổ, nhà thơ thường tự mình lãng du trên khắp các nẻo đường đất Việt và có khi sang cả các nước bạn. Chị bộc bạch:

Đi. Ngộ ra nỗi đau riêng rất nhỏ

Trên ngàn ngày cây số phía sau lưng

(Bấm chín đốt ngón tay)

Đọc tập thơ *Xóa đi và không xóa*, nhà nghiên cứu Mã Giang Lân nhận xét: ... *các bài thơ như nói với mình, về mình nhưng lại là những lời nhắc nhở, khơi gợi lương tâm đồng loại. Chất sống, tư tưởng của thơ là ở đấy* [37]. Nhà thơ làm thơ mà người đọc thấy như chị đang thủ thi, đang tâm sự với mình trên những chuyến du ký. Cũng trong tập thơ này, tác giả Việt Quỳnh nhận thấy: *Lời thơ Hoàng Việt Hằng đơn giản như thủ thi, thấy gì, cảm gì thì ghi chép lại. Câu thơ không phức tạp chữ nghĩa, không hoa lệ ngôn từ, cứ như một khoảnh tự mình trò chuyện với mình, dọc đường những lúc nghỉ chân đỡ phần mỏi mệt* [52]. Giữa bao bộn bề bon chen của cuộc sống

hiện đại, giữa ồn ào náo nhiệt của Hà Nội phồn hoa, nhà thơ vẫn lặng lẽ sống, lặng lẽ viết và lặng lẽ đi, như con ong cần mẫn dâng những giọt mật quý cho đời, để rồi lặng lẽ tỏa hương.

Qua khảo sát một số bài viết và công trình nghiên cứu về thơ văn của tác giả, chúng tôi nhận thấy có nhiều bài viết có nội dung liên quan đến đề tài. Đa số các bài viết đều có cùng nhận định thơ Hoàng Việt Hằng là tiếng nói chân thành tha thiết của trái tim phụ nữ giàu yêu thương đa cảm, những trăn trở suy tư về mình và chiêm nghiệm về cuộc sống. *Thơ Hoàng Việt Hằng không thuộc diện tài hoa nhưng nhiều câu lấp lánh nước mắt khiến người đọc nao náo* [50]. Nhiều bài thơ của chị như những tiếng thở dài lặng lẽ sau bao tháng ngày mưu sinh bằng những trang báo. Thật may mắn là nhà thơ vẫn vượt qua những thử thách của số phận để tiếp tục đi và viết. Sau bốn tập thơ *Những dấu lặng*, *Tự tay nhóm lửa*, *Chuông vọng* và *Một mình khâu những lặng im*, Hoàng Việt Hằng tiếp tục cho xuất bản tập *Vệt trắng và cánh cửa*- tập thơ đã đem lại cho chị giải thưởng hàng năm của hội nhà văn Hà Nội. Về tập thơ này, nhà nghiên cứu Mã Giang Lân nhận xét: *tập thơ Vệt trắng và cánh cửa (2008) có nhiều bài thơ hay xúc động, ám ảnh ngay từ tên bài thơ: Đèn lẻ bóng, những dấu lặng, Một mình khâu những lặng im, Ấn ức... Có nhiều câu thật thương, thật xót xa: Lấy chồng lấy cả nỗi đau của chồng... Nỗi đau thân phận, niềm cảm thông với những kiếp người thua thiệt, nghị lực sống làm nên phẩm chất của tập thơ* [37].

Là người theo sát thơ Hoàng Việt Hằng, nhà nghiên cứu Mã Giang Lân cảm nhận: *Hoàng Việt Hằng chú trọng đưa chất sống vào thơ, hút nhựa sống từ nhiều miền quê đất nước và vươn ra bên ngoài biên giới hy vọng đem lại màu mỡ cho thơ* [37]. Nhà thơ thích đi du lịch một mình để ngắm nhìn khung cảnh thiên nhiên, để hòa mình vào cuộc sống của những vùng đất khác nhau và quan trọng là để cảm và hiểu cuộc sống còn nhiều lam lũ của những số phận nghèo khổ, để được thấy mình vẫn còn may mắn, từ đó cảm xúc viết được thăng hoa. Gắn bó với nghiệp cầm bút, say mê với nghệ thuật, đau đầu trước những số phận con người, những chiêm nghiệm của Hoàng Việt Hằng đã đạt đến độ triết lý, khiến người đọc phải trăn trở. Nhân đọc tập thơ *Xóa đi và không xóa* tác giả Lê Thu chia sẻ: *Xóa đi và không xóa có nhiều bài thơ khiến tôi phải suy ngẫm, Bài thơ (Hạn sống - NTTS) như thể rời rạc, như không đầu*

không cuối, nhưng lay động lòng người về thể thái nhân tình, về tính nhân văn, về những điều mà phụ nữ ngày nay phải đối mặt: Rớt bèo ở ngoài khơi/ rớt bèo xuống đời người/ rớt bèo... Và, gần như tâm thế của nhà thơ chủ ý hướng nội, đều phẳng phát trức ẩn với nhân gian. Điều mà Hoàng Việt Hằng không muốn xóa (Lê Thu-Độc xóa đi và không xóa của Hoàng Việt Hằng, NXB Phụ nữ - 2012).

Tác giả Lê Thiếu Nhơn trong bài viết *Hoàng Việt Hằng - tựa vào bút nghiên run rẩy viết* cũng ghi nhận: *Nếu xét riêng dòng lục bát của Hoàng Việt Hằng thì nhà thơ phơi bày những vẫn điệu được khơi nguồn từ mạch ngôn từ tha thứ và cam chịu, sinh ra và lớn lên ở Hà Nội, chất nền nã Thăng Long của Hoàng Việt Hằng ký gửi ít nhiều qua những dòng lục bát [50].*

Trên đây là những bài viết, những ý kiến của các nhà phê bình cũng như các tác giả về thơ của Hoàng Việt Hằng. Các ý kiến đã trích dẫn mặc dù chưa đi sâu tìm hiểu, phân tích đánh giá một cách hệ thống, toàn diện về thơ Hoàng Việt Hằng nhưng đã phần nào phác thảo được chân dung một *người đàn bà làm thơ* với những nét cảm riêng của từng tác giả.

Về luận văn, chúng tôi có dịp khảo sát hai luận văn đã chọn thơ văn Hoàng Việt Hằng là đối tượng nghiên cứu, mỗi luận văn tiếp cận vấn đề ở những góc độ khác nhau. Luận văn *Đặc điểm văn xuôi Hoàng Việt Hằng* của Hoàng Thị Lan Anh bảo vệ năm 2016, đi sâu tìm hiểu *Những khám phá về đời sống - văn hóa trong văn xuôi Hoàng Việt Hằng* và *Một vài phương thức thể hiện trong văn xuôi Hoàng Việt Hằng*. Từ đó, đưa đến những cái nhìn tương đối toàn diện về văn xuôi của tác giả về cả nội dung và nghệ thuật: *Hoàng Việt Hằng đã thể hiện cái tôi của mình trong từng trang viết, với niềm khao khát đi và viết ấy người đọc tìm thấy trong những trang viết của nhà thơ là những quang sáng kí ức, những phận người, những nét đẹp trong văn hóa ứng xử. Tất cả đã tạo nên cái riêng, cái đặc sắc trong văn xuôi Hoàng Việt Hằng - Một nét khu biệt giữa tác giả với các tác giả nữ khác trong việc nhận diện tác phẩm trong lòng độc giả [2].*

Tiếp theo, chúng tôi khảo sát luận văn thạc sĩ của tác giả Đới Thị Hồng với đề tài *Cái tôi trữ tình trong thơ Du Thi Hoàn, Đoàn Thị Lam Luyến, Hoàng Việt Hằng* đã bảo vệ thành công vào năm 2016. Ở luận văn này, tác giả đặt thơ *Hoàng Việt*